اخبار کوتاه

رئیس مرکز پژوهش‌های اتاق ایران هشدار داد

ظهور یک رانت جدید در بودجه ۱۴۰۱

رئیس مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران می گوید در فرایند نهایی شدن بودجه سال ۱۴۰۱، اشکالات و ابهاماتی وجود دارد که در صورت نپرداختن به آنها بستر رانت‌های جدید در اقتصاد ایران شکل خواهد گرفت.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا: دولت سیزدهم در نیمه دوم آذر ماه، لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ را به مجلس ارائه کرد. این لایحه که نخستین تجربه بودجه نویسی دولت جدید است در هفته‌های گذشته در مجلس مورد بررسی قرار گرفته و نمایندگان فعلا به کلیات آن رای مثبت دادهاند. محدودیت‌ها در تامین منابع مالی، نحوه اجرای قوانین مالیاتی و چگونگی حمایت از فعالان اقتصادی و مردم بخشی از دغدغه‌هایی بوده که در روزهای گذشته از سوی نمایندگان بخش خصوصی در رابطه با لایحه بودجه سال آینده مطرح شده و به نظر می‌رسد این بخش نظرات خاص خود را در این حوزه خواهد داشت. محمد قاسمی – رئیس مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی ایران – در تازه‌ترین اظهارنظر در این رابطه از خطر ایجاد رانتی جدید در این حوزه خبر داده و از نادیده گرفتن بخش خصوصی در فرایند تدوین بودجه انتقاد کرده است. وی با بیان اینکه اتاق‌های سه‌گانه باید موضع هماهنگی درباره بودجه داشته باشند ادامه داد: نگاه ارباب-رعیتی دولت در بودجه ۱۴۰۱ تشدید شده است. برخلاف سال‌های قبل که بخش خصوصی ولو به شکل صوری دعوت می‌شد، امسال در فرآیند تدوین بودجه از اتاق‌های سه‌گانه هیچ دعوتی در ستاد تدوین بودجه به عمل نیامد.

او ادامه داد: نکته مهم اینکه در بند الف تبصره ۱۸ به منظور توسعه سرمایه‌گذاری‌ها بر مبنای آمایش سرزمینی دولت تصمیم گرفته صندوق کارآفرینی امید را به صندوق پیشرفت و عدالت ایران با ۲۱ صندوق استانی تابعه تغییر دهد. منبع مالی همه طرح‌ها در سطح استان و نظارت بر حسن اجرای طرح‌ها با شورای برنامه‌ریزی استان است. به نظر می‌رسد ممکن است توزیع رانت در شهرستان‌ها و استان‌ها از این محل اتفاق بیفتد. قاسمی تأکید کرد: در واقع دولت قصد دارد از محل افزایش قیمت سوخت و از محل افزایش مالیات‌ها پول را از جیب مردم برداشته و به صندوقی در استان‌ها واریز کند تا استاندار به عنوان رئیس شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان اشتغال و رشد ایجاد کند. وی گفت: این اتفاق جدیدی است. دولت هم کمبود منابع خود را از جیب بخش خصوصی و تولیدی کشور بر می‌دارد و هم آن را در فرآیند کار مشارکت نمی‌دهد. در حالی که دولت باید ۴۰ درصد از درآمد نفتی را به صندوق توسعه ملی واریز می‌کرد تا رشد و توسعه ایجاد کند اما تصمیم گرفت این مبلغ را به صندوق واریز کند تا شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان رشد ایجاد کند. بر اساس گزارش پایگاه خبری اتاق ایران، او با تأکید بر اینکه این نگاهها، نگاه دولت گرایانه است بیان کرد: برای اولین بار حتی یک بار هم عبارت بخش خصوصی در لایحه بودجه نیامده است. برخلاف سال‌های قبل که دست کم عبارت مشارکت عمومی-خصوصی را به کار می‌بردند. امسال آن هم حذف شده و هیچ اسمی از بخش خصوصی برده نشده است اما به جای آن از عبارت غیردولتی استفاده کرده‌اند.

هشدار نسبت به کم شدن صادرات لوازم خانگی

اگرچه یکی از برنامه‌های اصلی وزارت صمت افزایش تولید و صادرات لوازم خانگی عنوان شده، با این حال تامین برخی از مواد اولیه و لزوم رفع تعهد ارزی با نرخ نیما این صنعت را با مشکل مواجه کرده است.

به گزارش پیام آشنا. اردیبهشت ۹۷ بود که با بازگشت تحریم‌های آمریکا علیه ایران دو شرکت بزرگ لوازم خانگی کره‌ای علیرغم داشتن سهم چشم گیری از بازار لوازم خانگی ایران، با بدعهدی تصمیم به خروج رسمی از بازار کشور گرفتند. با خروج این دو برند از بازار داخلی، تولیدکنندگان داخلی مجالی برای تنفس پیدا کردند و توانستند با استفاده از فرصت پیش آمده، رکوردهای خوبی در تولید لوازم خانگی ثبت کنند و با سرمایه گذاری‌های جدید و عظیمی که در حوزه «تحقیق و توسعه» و توسعه خطوط تولید انجام شد، به تدریج خلأ کره‌ای‌ها را در بازار پر کردند و توانستند تعمیق ساخت داخل را به بالای ۷۰ درصد برسانند. با این حال هم اکنون تولیدکنندگان لوازم خانگی در تأمین برخی مواد اولیه دچار مشکل شده‌اند و با توجه به محدودیت‌های ارزی، واردات به سختی انجام می‌شود. مشکلات در تأمین مواد اولیه و گران بودن اغلب این کالاها، در حالیست که دولت سیزدهم تاکید بسیاری بر صادرات لوازم خانگی دارد و آنطور که وزارت صمت برنامه‌ریزی کرده «باید تا سال آینده در حوزه لوازم خانگی نسبت صادرات به واردات به ۵۰ درصد برسد و در سال ۱۴۰۲ به یک تراز متعادل برسیم و در سال ۱۴۰۴ صادرات حداقل ۲ برابر واردات شود.»

مشکل تأمین مواد اولیه هنوز حل نشده است

در این رابطه عباس هاشمی دبیر انجمن صنایع لوازم خانگی ایران در گفت‌وگو با خبرنگار مهر، در مورد وضعیت تأمین مواد اولیه لوازم خانگی، اظهار کرد: بخش قابل توجهی از مواد اولیه از داخل تأمین مواد اولیه مشکلی نیست که به صورت مقطعی حل شود. در حال حاضر در تأمین پلیمر ABS بیشترین مشکل را داریم. این ماده که اغلب برای تولید قطعات داخلی یخچال مورد استفاده قرار می‌گیرد تنها توسط دو واحد پتروشیمی تولید می‌شود و متأسفانه عرضه این ماده اولیه کافی نیست و همین کمبود عرضه باعث افزایش قیمت می‌شود. همچنین در تأمین ورق پیش رنگ شده و ورق‌های لمینیت نیز مشکل داریم. وی افزود: عدم تأمین به اندازه این مواد روی کیفیت نهایی کالا نیز اثر می‌گذارد؛ از سویی دیگر تولید داخلی این مواد نه تنها کافی نیست بلکه در کیفیت نیز تعریفی ندارد.

روند نزولی قیمت سکه ادامه دارد

قیمت هر قطعه سکه تمام بهار آزادی طرح جدید دیروز ۱۸ دی ۱۴۰۰ با ۸۰ هزار تومان کاهش نسبت به اواخر هفته گذشته در بازار آزاد تهران به ۱۲ میلیون و ۳۲۰ هزار تومان رسید.

به گزارش پیام آشنا به نقل از مهر، قیمت هر قطعه سکه تمام بهار آزادی طرح جدید دیروز ۱۸ دی ۱۴۰۰ با ۸۰ هزار تومان کاهش نسبت به اواخر هفته گذشته در بازار آزاد تهران به ۱۲ میلیون و ۳۲۰ هزار تومان رسید. قیمت هر قطعه سکه تمام بهار آزادی طرح قدیم نیز به ۱۲ میلیون و ۳۵۰ هزار تومان رسید. قیمت هر قطعه نیم سکه نیز ۶ میلیون و ۶۷۰ هزار تومان، ربع سکه ۳ میلیون و ۷۲۰ هزار تومان و سکه یک گرمی ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان است. قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی نیز ۱۷۹۷ دلار و هر گرم طلای ۱۸ عیار در بازار تهران یک میلیون و ۲۵۳ هزار و ۵۱۵ تومان است.

رشد ۲۰۸ درصدی ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر

بر اساس اعلام سازمان برنامه و بودجه، در لایحه بودجه سال آینده با اختصاص منابع لازم میزان تولید برق تجدیدپذیر از ۹۲۵ مگاوات به یک‌هزار و ۹۲۵ مگاوات افزایش خواهد یافت.

به گزارش پیام آشنا. عدم اقدام و عدم اجرای برنامه‌های دقیق در دولت قبل موجب خاموشی‌های گسترده در تابستان شد. دولت سیزدهم برای حل مرحله‌ای مشکل تولید انرژی برنامه دقیقی تدوین کرده و در لایحه بودجه ۱۴۰۱ هم منابع خوبی به این بخش اختصاص پیدا کرده است. بر اساس اعلام این سازمان، در لایحه بودجه سال آینده با اختصاص منابع میزان تولید برق تجدیدپذیر از ۹۲۵ مگاوات به یک‌هزار و ۹۲۵ مگاوات افزایش می‌یابد. همچنین ۵۰۰ مگاوات هم از محل ارتقای بازده نیروگاه‌ها به شبکه برق تزریق خواهد شد.

به‌علاوه، با رشد منابع مالی صنعت برق در بودجه ۱۴۰۱ ظرفیت تولید نیروگاه‌های برق کشور سال آینده با چهار هزار مگاوات افزایش به ۹۲ هزار و ۲۰۱ مگاوات خواهد رسید. بدین ترتیب، میزان منابع صنعت برق افزایش قابل‌توجهی خواهد داشت و در لایحه احکام مختلفی برای جذب منابع، از جمله انتشار اوراق مالی، فاینانس خارجی، فروش اوراق و منابع داخلی بودجه دیده شده است.

شرکت توزیع برق استان خبر داد:

جمع آوری انشعاب‌های غیر مجاز برق در هفت منطقه البرز

شرکت توزیع برق البرز اعلام کرد که انشعاب های سیار غیر مجاز در هفت منطقه استان در اجرای یک طرح ضربتی جمع آوری شدند.

به گزارش پیام آشنا. این انشعاب های سیار در هفت منطقه برق شرق البرز (محدود میدان شهید سلطانی تا پل سرحدآباد)، نظرآباد (روستای دولت آباد)، غرب کرج (خیابان رجایی حصارک بالا)، شهرستان چهاربلغ، چندار، جنوب کرج (محمدشهر و ماهدشت) و مهرشهر محدوده کمالشهر کرج (فاز چهار بلوار لرم) توسط دستفروشان مورد استفاده غیر مجاز قرار می گرفت. بر همین اساس به منظور جلوگیری از استفاده غیرمجاز برق به ویژه تخلفات شبانه دستفروشان و ولت بارها، با هماهنگی دفتر نظارت بر بهره برداری واحد بازرسی دفتر حراست و امور محرمانه شرکت توزیع برق البرز، مانور شبانه شناسایی و قطع انشعابات غیر مجاز در البرز برگزار شد.

در این طرح ضربتی که با هماهنگی مراجع قضایی و حضور عوامل انتظامی و همچنین همراهی و همکاری نیروهای عملیاتی مناطق برق مذکور برگزار شد، شبکه توزیع برق در محدوده مانور، بررسی و ارزیابی شد.

بر اساس این گزارش طبق بررسی های انجام شده، ضمن شناسایی تعداد زیادی دستفروش سیار متخلف انشعاب های غیر مجاز برق جمع آوری شدند.

دو ضامن رسمی و چک ۱۵۰ میلیونی!

تخلف بانک‌ها در اخذ ضامن برای وام ازدواج

در شرایطی که بانک مرکزی بر اعطای وام ازدواج به خصوص در زمینه معرفی ضامن موضوعی است که اغلب زوج‌های ایرانی با آن درگیر شده‌اند و با تعدد سنگ‌اندازی بانک‌ها در این زمینه، بانک مرکزی در ابتدای ماه گذشته در نامه‌ای به بانک‌ها نسبت به بررسی و اعطای وام ازدواج در چارچوب اخذ وثایق وفق قانون مربوطه تاکید کرده و خواستار تسریع در این امر شد. اما گزارش‌های میدانی و اعلام متقاضیان وام ازدواج به ایسنا حاکی از آن است که بانک‌ها برای پرداخت این وام ضمانت را طبق قانون درخواست نمی‌کنند و در اکثر موارد از زوج‌ها دو ضامن رسمی به همراه چک یا سفته ۱۵۰ میلیونی می‌خواهند.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا: سخت‌گیری‌های بانک‌ها در پرداخت وام ازدواج به خصوص در زمینه معرفی ضامن موضوعی است که اغلب زوج‌های ایرانی با آن درگیر شده‌اند و با تعدد سنگ‌اندازی بانک‌ها در این زمینه، بانک مرکزی در ابتدای ماه گذشته در نامه‌ای به بانک‌ها نسبت به بررسی و اعطای وام ازدواج در چارچوب اخذ وثایق وفق قانون مربوطه تاکید کرده و خواستار تسریع در این امر شد. اما گزارش‌های میدانی و اعلام متقاضیان وام ازدواج به ایسنا حاکی از آن است که بانک‌ها برای پرداخت این وام ضمانت را طبق قانون درخواست نمی‌کنند و در اکثر موارد از زوج‌ها دو ضامن رسمی به همراه چک یا سفته ۱۵۰ میلیونی می‌خواهند.

شرایط عجیب و غریب بانک‌ها برای ضمانت یکی از متقاضیان وام ازدواج می‌گوید که یک بانک برای وام ازدواج ۱۰۰ میلیونی دو راه پیش روی او قرار داده است: اینکه یک ضامن رسمی با حقوق ۱۰ میلیون تومان که تا ۱۰ سال دیگر بازنشسته شود، معرفی کند. همچنین، یک جواز کسب و سفته ۱۰۰ میلیونی با امضای صاحب جواز نیز تحویل دهد.

پیشنهاد دوم بانک برای ضمانت وام این است که متقاضی یک ضامن بازنشسته دارای دو خانه سند دار با حقوق ۱۰ میلیون تومان به همراه گواهی کسر از حقوق معرفی کند و این فرد یکی از خانه‌های متعلق به خود را اجاره داده و کد رهگیری داشته باشد.

علاوه بر این، یک جوان ایرانی روند اخذ ضامن برای پرداخت وام ازدواج در یکی از بانک‌ها اینگونه شرح می‌دهد که بانک از وی دو ضامن کارمند به همراه دو چک ۱۵۰ میلیونی و سفته درخواست کرده است. همچنین، شخص دیگری از اینکه بانک برای وام ۱۴۰ میلیونی ازدواج از او و همسرش ۲۰۰ میلیون سفته و ۱۵۰ میلیون تومان چک خواسته گله دارد.

طبق این گزارش، اخذ دو ضامن رسمی یا کارمند و چک یا سفته ۱۵۰ میلیون تومانی از گله‌های پرتکرار متقاضیان وام ازدواج است.

چقدر وام ازدواج پرداخت شد؟

این اظهارات متقاضیان وام ازدواج در حالی است که طبق قانون، در سال جاری تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای هر یک از زوج‌ها معادل ۷۰ میلیون تومان و با دوره بازپرداخت ۱۰ ساله است و به منظور کاهش سن ازدواج جوانان، بانک مرکزی مکلف شد که تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج برای زوج‌های زیر ۲۵ سال واجد شرایط را تا سقف ۱۰۰ میلیون تومان افزایش دهد و بانک‌ها باید برای ضمانت این وام صرفا یکی از سه مورد اعتبارسنجی، یعنی یک ضامن و سفته یا سهم فردا از حساب یارانه هدفمندی را به منزله ضمانت بپذیرند.

البته، طبق آخرین آماری که از سوی بانک مرکزی در اختیار ایسنا قرار گرفته از ابتدای سال‌جاری تاکنون ۷۶۹ هزار و ۸۳۹ فقره تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به مبلغ بیش از ۶۶ هزار میلیارد تومان به متقاضیان پرداخت شده است.

قیمت مرغ به زیر نرخ مصوب رسید

مدیرعامل اتحادیه سراسری مرغداران گوشتی از کاهش قیمت مرغ به زیر نرخ مصوب خبر داد و گفت: ۱۵ روز است که شرکت پشتیبانی امور دام مرغ مازاد تولیدکنندگان را جمع آوری می کند.

به گزارش پیام آشنا به نقل از مهر، حبیب اسدالله نژاد از کاهش قیمت مرغ به زیر نرخ مصوب در بازار خبر داد و گفت: قیمت هر کیلوگرم مرغ هم اکنون در بازار خرده فروشی بین ۲۷ تا ۳۱ هزار تومان است و بسیاری از مرغداران از حاشیه سود خارج شده و زیان می کنند.

وی با بیان اینکه در حال حاضر توزیع اینترنتی مرغ منجمد ادامه دارد، افزود: واردات تخم مرغ نطفه دار به کشور نیز در حال انجام است.

اسدالله نژاد تاکید کرد که اگر این روند ادامه یابد با انباشت مرغ در بازار داخل مواجه می‌شویم و مسئولان باید این مساله را مدیریت کنند.

وی اضافه کرد: حدود ۱۵ روز است که شرکت پشتیبانی امور دام به بازار مرغ ورود کرده و مرغ‌های مازاد تولیدکنندگان را جمع آوری می کند.

اسدالله نژاد قیمت جوجه یک روزه گوشتی را نیز ۹ هزار تومان اعلام کرد و گفت: قیمت مصوب جوجه ۶ هزار تومان است و تولیدکنندگان همچنان ناچارند که آن را سه هزار تومان بالاتر از نرخ مصوب خریداری کنند.

وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به احتمال حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی و اصلاح نظام یارانه‌ای کشور افزود: این مساله منتظر دستور رئیس جمهور است ولی هنوز زیرساخت‌ها فراهم نیست به محض اینکه زیرساخت‌ها فراهم شود به طوری که کمترین تبعات را داشته باشد و تولیدکننده و مصرف کننده دچار خسارت نشوند، این کار انجام خواهد شد.

صادرات را بهانه کردند تا قیمت گوشت را بالا ببرند

رئیس مجمع ملی صادرکنندگان دام زنده با اشاره به اینکه کمبودی در بازار گوشت و عرضه دام وجود ندارد چون عرضه از تقاضا بیشتر است گفت: نه تنها میزان زایش‌های پاییزه بسیار عالی است بلکه ذخایر گوشتی هم در بخش دولتی بالا است. جمعیت دام هم بالا است و بهانه‌های برای گرانی وجود ندارد اما شاهد این هستیم که برخی افراد سوءاستفاده‌گر جهت توجیه افزایش قیمت گوشت صادرات را بهانه می کنند.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا، منصور پوریان در پاسخ به اینکه چرا صادرات دام متوقف شده است؟ گفت: همیشه برنامه‌ها را بر روی جهت حمایت از تولید در مقابل بازار کم می‌آورد و اخیرا هم به دلیل فضای روانی ایجاد شده توسط بازار صادرات دام زنده نیز متوقف شد.

وی ادامه داد: وقتی قرار شد صادرات دام صورت بگیرد دام‌داران با قیمت هر کیلو ۶۲ هزار تومان خریداری شد و این دام‌ها جهت صادرات به قرنطینه فرستاده شدند. قطعا توقف صادرات ضربه جبران ناپذیری به صادرکنندگان و حتی دامداران خواهد زد، زیرا این دام‌ها به دامداران بازمی گردد.

رئیس مجمع ملی صادرکنندگان دام زنده اضافه کرد: کشور دو بهار، تابستان و پاییز خشکسالی‌های بسیاری را تجربه کرد. همین امر باعث شد دام سبک آسیب بسیاری ببیند. در مناطقی مانند خوزستان، ایلام، بخشی از فارس، لرستان و کرمانشاه که خشکسالی و کم آبی بسیاری داشتند دام‌ها آسیب بسیاری دیده‌اند. از طرفی به دلیل انباشت دام و عدم کشش بازار دولت تصمیم گرفت که اجازه صادرات بخشی از دام های سبک یعنی حدود ۱ درصد از آنها را بدهد.

وی تصریح کرد: کمبودی در بازار گوشت وجود ندارد. کمبودی در عرضه دام وجود ندارد چون عرضه از تقاضا بیشتر است. میزان زایش‌های پاییزه بسیار عالی است. ذخایر گوشتی هم در بخش دولتی بالا است. جمعیت دام هم بالا است و بهانه‌های برای گرانی وجود ندارد اما شاهد این هستیم که برخی افراد سوءاستفاده‌گر جهت توجیه افزایش قیمت گوشت صادرات را بهانه می کنند.

پوریان در پاسخ به این سوال که گفته می‌شود صادرات منجر به افزایش قیمت دام و سپس گوشت شده است؟ گفت: قیمت دام زنده نسبت به هزینه تولید آن پایین‌تر است. قیمت تمام‌شده هر کیلو دام زنده حدود ۷۵ هزار تومان است در حالیست که در حال حاضر قیمت آن در بازار ۵۵ هزار تومان است. همچنین قیمت بره نیز در میادین عمده کیلویی ۵۸ هزار تومان است. یعنی در لاشه و دام افزایش قیمتی نداشتیم ولی مشخص نیست چرا قیمت گوشت گران شده است.

وی با بیان اینکه دو نوع جهش قیمت داریم، گفت: یک جهش قیمتی مربوط به وقتی است که تمام اقلام حرکت رو به جلو دارند و قیمت آنها افزایش می یابد. اما نوع دیگر آن به گونه ای است که با ایجاد جو روانی قیمت یک کالا تحریک می شود. این فعال بخش خصوصی عنوان کرد: با کاهش ۵۰ درصدی مصرف گوشت در بازار مواجهیم و قدرت خرید مردم کاهش یافته است و این افزایش قیمت ها قدرت خرید را باز هم کمتر می‌کند.

رئیس مجمع ملی صادرکنندگان دام زنده گفت: امیدواریم به زودی صادرات از سر گرفته شده و خبرهای خوبی بشنویم.

بر اساس اعلام سازمان برنامه و بودجه؛

سال آینده؛ افزایش ظرفیت تولید برق چهار هزار مگاوات

بر اساس اعلام سازمان برنامه و بودجه، در لایحه بودجه سال آینده با اختصاص منابع لازم میزان تولید برق تجدیدپذیر از ۹۲۵ مگاوات به یک‌هزار و ۹۲۵ مگاوات افزایش خواهد یافت.

به گزارش پیام آشنا به نقل از سازمان برنامه و بودجه، عدم اقدام و عدم اجرای برنامه‌های دقیق در دولت قبل موجب خاموشی‌های گسترده در تابستان شد. دولت سیزدهم برای حل مرحله‌ای مشکل تولید انرژی برنامه دقیقی تدوین کرده و در لایحه بودجه ۱۴۰۱ هم منابع خوبی به این بخش اختصاص پیدا کرده است.

بر اساس اعلام این سازمان، در لایحه بودجه سال آینده با اختصاص منابع میزان تولید برق تجدیدپذیر از ۹۲۵ مگاوات به یک‌هزار و ۹۲۵ مگاوات افزایش می‌یابد.

همچنین ۵۰۰ مگاوات هم از محل ارتقای بازده نیروگاه‌ها به شبکه برق تزریق خواهد شد.

به‌علاوه، با رشد منابع مالی صنعت برق در بودجه ۱۴۰۱ ظرفیت تولید نیروگاه‌های برق کشور سال آینده با چهار هزار مگاوات افزایش به ۹۲ هزار و ۲۰۱ مگاوات خواهد رسید. بدین ترتیب، میزان منابع صنعت برق افزایش قابل‌توجهی خواهد داشت و در لایحه احکام مختلفی برای جذب منابع، از جمله انتشار اوراق مالی، فاینانس خارجی، فروش اوراق و منابع داخلی بودجه دیده شده است.

یادداشت

سیاست‌های بودجه‌ای منجر به تشدید ناپایداری منابع آبی می شود

بودجه، تنها سند دخل و خرج دولت نیست، بلکه سندی مالی است که نشان‌دهنده‌ی شیوه تعامل دولت و مردم در چارچوب قوانین و یکی از ساز و کارهای مهم در نظام حکمرانی است. هرچه این سند مبتنی بر اصول روشن و شفاف باشد و به صورت نظام‌یافته تصویب و اجرا شود، می‌توان امیدوار بود که عقلانیت جمعی در مقایسه با سلایق شخصی، نقش قوی‌تری در طراحی این سند ایفا کند و به تبع آن منفعت عمومی در مقایسه با منفعت شخصی، حزبی یا منطقه‌ای، بهتر برآورده شود.

این سند حاصل تعامل دولت و مجلس است و چنین قرار بوده که از این طریق، ملت بر دولت نظارت داشته باشد، اما طی تمام این سال‌ها که بودجه‌ریزی در ایران انجام شده است، ساز و کار دقیق تعامل بین قوه‌مقننه و قوه‌مجریه در این فرایند شفاف نشده است و این فرایند در سه مرحله تصویب، اجرا و نظارت، بر نظر اشخاص متکی است و لذا اشخاص، با توجه به میزان نفوذ خود، نقش مهمی در تصویب و اجرای آن، ایفا می‌کنند.

به طور مثال در مرحله تصویب، نمایندگان مجلس می‌کوشند از طریق مذاکره و چانه‌زنی، بر کمیسیون‌های تخصصی یا کمیسیون تلفیق، اثرگذاشته و از این طریق منافع حوزه انتخابی یا حزبی خود را نسبت به منافع ملی، در اولویت قرار دهند. در مرحله اجرا نیز، دولت اختیار دارد که در حدود یک‌سوم بودجه، جابه‌جایی در اعتبارات داشته باشد و این یعنی اجرای مقدار قابل توجهی از بودجه در اختیار سازمان برنامه و بودجه کشور است و تصمیم‌گیری درباره آن، به جای اینکه مبتنی بر مصوبات روشن باشد، به نظر اشخاص وابسته خواهد بود.

از این رو و به دلیل تضاد منافع ذی‌نفعان متفاوت و بنا بر میزان اثرگذاری آن‌ها، محتوای این سند در طول زمان و دوره‌های متوالی، در بخش‌های مختلف دچار نوسانات بوده است و نمی‌توان شاهد یک خط سیر کلی برای جهت‌دهی به بودجه کل کشور در مسیر پایداری بود.

در این بین، بخش آب و محیط زیست نیز از این امر مستثنی نیست و میزان نوسانات بودجه در این بخش‌ها، نشان‌دهنده دیدگاه متغیر سیاست‌گذاران و قانون‌گذاران به موضوع آب، محیط زیست و پایداری، در دوره‌های مختلف بوده است.

موضوع آب و محیط زیست در صدر چالش‌های فعلی کشور قرار دارند و ارائه راهکارهای اثربخش برای حل این ابرچالش‌ها، نیازمند رویکردهای بلندمدت و همکاری و تعامل بین‌بخشی و فرابخشی در بدنه‌ی سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و اجرایی کشور است. یک نقطه شروع برای بررسی جهت‌گیری این برنامه‌ها در مسیر پایداری، بررسی سند بودجه و ارزیابی نوع توجه و تمرکز تصمیم‌گیران به این برنامه‌هاست.

در این راستا، واکاوی بودجه‌های پیشنهادی مرتبط با آب در لایحه بودجه ۱۴۰۱، می‌تواند رویکرد غالب در این برنامه‌ها را مشخص کرده و همسویی یا عدم همسویی این برنامه‌ها با پایداری منابع را روشن سازد.

میزان بودجه پیشنهادی مربوط به سه حوزه آب و کشاورزی و محیط زیست در لایحه بودجه ۱۴۰۱، به شرح زیر ارائه شده‌اند:

با بررسی جدول ارائه شده، می‌توان دریافت که بودجه‌های تعیین‌شده در زمینه آب، کشاورزی و محیط زیست، منجر به ناپایداری بیشتر در منابع آب خواهند شد، زیرا:

۱. بودجه بخش عرضه آب و تأمین آب در وزارت نیرو، نسبت به سایر برنامه‌ها با اختلاف قابل توجهی بیشتر است و این به معنای تقویت رویکرد سازمحور و تمرکز بر مدیریت عرضه و غفلت از مدیریت تقاضا خواهد بود. این رویکرد، از رویکردهای شکست‌خورده در سه دهه اخیر است که پیامدهای آن به صور مختلف در شرایط کنونی آب و محیط زیست، قابل مشاهده است و استمرار کاهش منابع و ناپایداری بیشتر آن را به دنبال داشته است.

۲. در زمینه احیای منابع آب زیرزمینی، بودجه ویژه‌ای در نظر گرفته نشده است. در شرایطی که مسئله فرونشست یک تهدید بسیار جدی در کشور است و لازم است تصمیم‌گیران به این بحران توجه ویژه‌ای داشته باشند، بودجه‌ای هم که برای محافظت از منابع، در نظر گرفته شده در کنار بهره‌برداری از منابع است و در مقایسه با برنامه‌های عرضه آب، مقادیر کمتری به آن اختصاص یافته است.

۳. برای مواجهه صحیح با مسائل مربوط به آب‌های مرزی، بودجه‌ای در نظر گرفته نشده است. در شرایطی که تبعات بی‌توجهی به مدیریت صحیح آب‌های مرزی، در عرصه‌های شرق و غرب کشور، مستلزم اعتراف شدند.

۴. در زمینه بهبود سامانه‌های جمع‌آوری و پایش داده و اطلاعات آب و هوا و تجهیز ایستگاه‌ها، زیرساخت‌ها و فناوری‌های مربوطه، بودجه‌ای در نظر گرفته نشده است و این امر یکی از چالش‌های جدی برای سایر تصمیم‌گیری‌های مرتبط خواهد بود.

۵. در وزارت جهاد کشاورزی، بودجه اصلاح الگوی کشت بسیار ناچیز است و این در حالی است که توسعه زیرساخت‌های کشاورزی به طور ویژه‌ای مورد توجه قرار گرفته است. لذا عدم توجه ویژه به اصلاح الگوی کشت در برابر توجه به توسعه کشاورزی می‌تواند ناپایداری بیشتر و سریع‌تر منابع آبی را در پی داشته باشد.

۶. بودجه آموزش مشارکت و ظرفیت‌سازی نهادی در وزارت‌خانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی در مقایسه با سایر برنامه‌ها، ناچیز است و این منجر به محدودیت‌های جدی در اثربخشی تصمیمات در سطح محلی خواهد شد، در حالی که تأثیرات آن بر پایداری منابع قابل توجه است.

۷. سهم بیابان‌زدایی از بودجه، در مقایسه با توسعه زیرساخت‌های کشاورزی بسیار کم است، در حالی که این موضوع می‌تواند یک اقدام مؤثر برای مقابله با خشکسالی و آثار تغییر اقلیم در بلندمدت محسوب شود.

۸. بحث مربوط به کاهش ضایعات کشاورزی و افزایش بهره‌وری نیز به عنوان یک عامل مهم، مورد غفلت قرار گرفته است.

۹. موضوع استفاده صنایع آب‌بر از بازچرخانی و بازخرید پساب‌های شهری و روستایی، در برنامه‌ها دیده نشده است.

نظر به همه موارد فوق می‌توان چنین جمع‌بندی کرد که رویکرد غالب در تدوین بودجه‌ها، رویکرد تأمین منابع آب بیشتر به جای مدیریت تقاضا، تمرکز بر توسعه کشاورزی بدون توجه جدی به اصلاح الگوی کشت و افزایش بهره‌وری، بی‌توجهی به حفاظت از منابع آب سطحی و زیرزمینی، در نظر نگرفتن پیامدهای خشکسالی و تغییر اقلیم و بی‌توجهی به جنبه‌های زیست‌محیطی و اجتماعی برنامه‌ها بوده است. با این توصیف، دور از انتظار نخواهد بود که روند برنامه‌ها منجر به کاهش بیشتر منابع، تخریب سریع‌تر محیط زیست، افزایش دامنه بحران‌های زیست‌محیطی نظیر فرونشست دشت‌ها و ریزگردها و بحران‌های اجتماعی مرتبط با آن شود.

متین عامری گلستان
پژوهشگر حوزه حکمرانی کمیته آب پژوهشکده مطالعات خاوری
Alborz.payam@gmail.com